

IN MEMORIAM КШИШТОФА ПЕНДЕРЕЦЬКОГО:
МУЗИЧНИЙ ЛІТОПИС НАШОГО ЧАСУ

29 березня 2020 у віці 86 років відійшов у засвіти один з найвидатніших сучасних композиторів світу, польський митець Кшиштоф Пендерецький. Львівська національна музична академія ім. М. Лисенка мала честь номінувати Кшиштофа Пендерецького титулом Doctor Honoris Causa. Для цього були особливі підстави – адже зі Львовом його пов’язували численні творчі проекти, які золотими літерами записались у музичну історію міста. Вперше він приїхав у Львів у 1996 році, коли в Латинському катедральному соборі Успіння Пресвятої Діви Марії під його батутуою прозвучав «Польський реквієм» за участю провідних українських та польських музикантів. Наступна важлива акція за участю Маестро відбулась у 2013 році: у Львівській філармонії в рамках XXXII Міжнародного фестивалю музичного мистецтва «Віртуози» теж під батутуою самого Маестро були виконані його Серенада для струнного оркестру, Концерт для альту з оркестром та Чакона пам’яті Іоанна Павла II. В 2014 р. в рамках III Міжнародного фестивалю «Відкриваємо Падеревського» відбувся концерт «Від Падеревського до Пендерецького» за участю «двох титанів»: Кшиштофа Пендерецького і Мирослава Скорика, та під орудою Пендерецького прозвучав геніальний твір «Credo». Останній приїзд знаменитого композитора до Львова припав на 2015 рік, на сцені Концертного залу ім. Людкевича Львівської філармонії в рамках IV Міжнародного фестивалю «Відкриваємо Падеревського» відбулась урочиста академія з нагоди присвоєння Кшиштофу Пендерецькому звання Doctor Honoris Causa Львівської національної музичної академії імені М. В. Лисенка. А ще ми пам’ятаємо, що родинні корені Пендерецького пов’язані з нашими краями, як згадував сам Маестро в інтерв’ю газети «День» в 2014 р.: «Члени моєї численної родини і нині проживають на Львівщині. Хоча мій родовід багатонаціональний: є в ньому українці, поляки, німці, вірмени. Мій батько – українець – народився в Рогатині на Станіславщині».

В його особі світ втратив одного з найбільших музичних літописців другої половини ХХ – перших десятиліть ХХІ ст. Кожен його твір – від раннього «Трену за жертвами Хіросіми» до останньої *Lacrimosa* № 2 – вражав глибиною і точністю відчуття звукового універсуму. Багатогранність і об'ємність його спадщини дивовижна: адже в історії світової культури він залишиться не лише як композитор, автор 134 опусів (а серед них ряд таких монументальних, як опери «Дияволи з Люден» чи «Убу король», «Польський реквієм» чи «Пасіони за Лукою»), але й як видатний диригент, котрий виступав з провідними оркестрами світу від Японії до США, активний громадський діяч, який трепетно і вагомо відгукувався на коливання політичного барометру, ректор Краківської музичної академії, педагог, що окрім вітчизняних навчальних закладів, викладав також в Ессенському (Німеччина) та Єльському (США) університетах, автор захопливої книги «Лабіринт часу. П'ять лекцій на кінець віку» (*Labyrinth czasu. Pięć wykładów na koniec wieku*). А ще – унікальний дендролог, який засадив найбільший у Східній Європі парк на 32 гектарах у своєму маєтку в Люславицях коло Кракова. Цей парк, в якому композитор запроєктував і висадив два лабіринти, дав йому сублимацію творчого процесу. Він сам говорив про це вельми поетично: «Коли людина садить лабіринт – то знає всі дороги».

В лабіринті творчості Кшиштофа Пендерецького провідними виходами з замкнутого простору низьких інстинктів і приземленої буденності є ті, які розкривають найважливіші колізії буття і підносять найвищі гуманістичні цінності: «Бог – природа – людина – краса – сумління». Митець постійно сплітав їх у нерозривну єдність, незалежно від того, до якої б техніки композиції не сягав: і в ранньому авангардовому «Трені...», застерігаючи від використання наукового генія для знищення і страждань; в ранніх «Пасіонах за Лукою», де в найсучаснішій композиторській техніці розкривається вічна тема християнського гуманізму; і у виключно експериментальних «Поліморфії» та «Флюоресценціях»; в позначеному виразним романтичним імпульсом «Польському реквіємі», в якому кожна частина пов'язана з трагічними сторінками національної історії; і в особливо улюбленій самим композитором сьомій симфонії з промовистою назвою «Сім брам Іерусалиму» – всеосяжній алегорії віри, надії, любові і страждання в очікуванні пришествя Месії; в неobarоковій «Чаконі» пам'яті Папи Івана Павла II, музичній рефлексії над величчю людського духу – зрештою, в кожному зі своїх численних творів, які дочекались вже за життя митця і очікують надалі розлеглих філософсько-естетичних рефлексій і нових досконалих виконань. Ця музика – не швидкоплинна, хоча й фокусується на особистості тут і тепер, проте разом з тим у кожному зі своїх творів композитор не вагався бути самим собою, не підлаштовувався під моду чи кон'юнктуру, а тим самим промовляв однаково до сучасників і нащадків. В одному з інтерв'ю Пендерецький афористично сформулював своє кредо: «Композитору важливіше слухати себе, ніж те, що відбувається назовні. Музика, вона в мені».

Тепер ця музика буде звучати для наступних поколінь як величне свідцтво духовних змагань людства в складних колізіях глобалізованого світу, послання великого гуманіста і філософа, що у своїх полотнах розгорнув колосальну звукову панораму нашого часу в універсумі вічності.

Любов Кияновська